

esodás, szent Jobbod s add ide mindnyájunknak, hogy visszatérjünk vezetésével a — Krisztus keresztjéhez.

(—)

Milyen éneket tanítsunk az iskolában?

Nem egyszer hallottam már eme kérdést feltenni több elemi iskolai tanítótól, hol itt, hol ott beszélgetve egyes népiskolai dolgokról; az énektanítás is szóba jött és a konklúzió majdnem mindig az volt: Milyen éneket tanítsunk hát az iskolában?

Eme felvetett kérdésben az alábbiakban bátorkodom leadni szerény véleményemet.

Mivel e kérdés általán népiskoláinkra vonatkozik, feleletem az, hogy mindazok énekeit taníthatók bátran, melyek: „A vallás- és közoktatásügyi m. kir. miniszter 1905. évi június hó 16-án 2202. számú rendeletével kiadott „Tanterv és Utasításban” az elemi népiskolák számára az énektanítás anyagául körvonalozva és ajánlva vannak.”

De miért minden egyes általános körvonalozás és meghatározás nemesek megenged, hanem olykor-olykor még követel is egyes szorosabb, precízebb meghatározást — mert más az elmélet és más a gyakorlat —, azért a fentvezetett „Tanterv és Utasításban” ajánlott népdalok is, amelyek bizony többnyire szerelem — bor s más ilyesmikkel foglalkoznak és ilyeneket tárgyalnak, a komoly pszichológus lelkeben — pedagógiai szempontból véve a dolgot — nem röpdülhetnek el minden megfigyelés nélkül.

Hogy véleményem annál odavágóbb legyen, újra felteszem a kérdést: Népdalok taníthatók-e az iskolában?

Általában véve a dolgot, elméletileg egyhangulag igennel felelnek pedagógusaink dicső multunkat, magyar fajszeretettünket véve mérvadóul; de ha a gyakorlatot, a reális életet vesz-

szük bonckés alá, már elterök a vélemények, még pedig egyes pedagógusok egyéni érzése és érvelése szerint; mert nagyon jól mondja azt Palmer: „A kiben a hittisztelet, remény igen fejlett, az az egyházi ének- és zenéhez vonzódik; akiben a harsi és rombolási ösztön nagy, az harsi dalokat és tüzes indulókat fog teremteni.” „Énekük által tárják föl lelkük világát — mondja Schmidt — melyben az ember érzelve áll.”

A pedagógusok között vannak tehát, akik:

1. A szerelmes vagy szerelmet tartalmazó dalokat más helyes, megfelelő szöveggel akarják pótolni,

2. kik a gyermek felfogását túlhaladó tartalommal bíró szöveg helyett az u. n. gyermekverseket óhajtának alkalmazni, a népdal kellemes, fülbemászó melódiáját megtartván,

3. kik ellenzik a szöveg másítását és megengedik a szerelmes és borral való népdalok tanítását azzal a kikötéssel, hogy válogassunk a javából,

4. kik azt tartják, hogy a népdalok közül csak azt tanítsunk, amelyeket két-három szóval alkalmasokká lehetne tenni anélkül, hogy eredeti szépségükből veszítenének.

Véleményem s feleletem a következő:

1. Olyan népdalok taníthatók az iskolában, amelyek a magyar népéletnek pedagógiai értékeseíthető mozzanatait tükröztetik vissza.

Népiskoláink általános feladata egyrészt: egészségs, lelki-testi erő, világos értelem, tiszta szilárd jellem, erős, megdönthetetlen akarat a jó mellett, vidám s a szép, nemes, magas és ideálista fogékony kedély megteremtése, ápolása, fenntartása; mindezekre okosan válogatva a tárgyat és nem sajnálva a fáradságot. Találunk népdalaink közt tisztességes anyagot — mondom megválogatva — mert hiszen az felöllel mindent.

Fel a nagyvilágot — amint Szijártó László is mondja: „Felölleli a világot, jellegzetes színeivel beragyogja a földet, eget, csodás s mégis

ságygülő, a bomba nem robbant fel, akasztófa várt rá, úgy szöktették ki társai Svájcba. És ilyen valamennyi.

Mosogatás után kissé rendbe szedik magukat, de ugyancsak munkáruhában, sietnek az egyetemre. Nő és férfi. Itt azonban nem mint férfi és nő élnek, hanem mint forradalmi testvérek, marttyrok.

Csak nézni kell őket, mint ég a szemük sorrad a lelkük. És hallani kell a szavukat. Odaát Oroszországban a halál jár. Gyűlöli a cárt mindenki, de fél tőle. Kimondani nem meri, mert lehull a feje . . .

Maguk a cár legközelebbi emberei, miniszterei remegve lesik, mikor dobhatják koronás kinyójuk elé a bombát? Az egész cári háznak pusztulnia kell és minden rendszernek. Így mondják.

Szeretem ezt a szerencsétlen orosz. Szeretem, mert életét dobja oda népe jövőjéért s azokért, kik kétségbeesetten vergődnek a zsarnokság alatt, de tenni nem mernek, mert lehull a feje apának, anyának, gyermeknek.

Aki ezeket az embereket látja, aki szavukat hallja, megérti hogyan támadnak a forradalmi lázak.

Oroszországnak el kell mulnia, talán vér és gyilkos háborúk után. Hogy aztán újjászülések. Az újáteremtő munkán nem hitvány esőselek dolgozik, hanem magas szellemi aristokraták, képzett, művelt emberek, rajongó, álmodó lelkek, kiknek a cél eléréséhez saját életük a legesekélyebb eszköz.

(Folytatjuk.)

hü másolatban mutatja be az egész természetet a népköltészet szelleme. Miként az ég a földre hajol, úgy olvad össze a népköltészetben a túlvilági s ez árnyékvilági lények megjelenítése. Foglalkozik a népköltészet Istennel, a gyallalokkal, szentekkel; megtaláljuk benne az ördögöket, boszorkányokat, táltsosokat; felénk kacagnak belőlük a tündérlányok, rémitgetnek az óriások, lebilincselnek a kedves kis törpek, mulattatnak a garabonciás diákok.

Ezeket kívül szüzeket rabló sárkány, a rettenetes szakállú farkas, a mogorva medve s varázserejű rigó, jóstehetségű madár, mind-mind megjelenik előttünk a népköltészetben.

Majd a feketén tátongó barlangok titkos rejtekeiben bujdosunk, majd a vakító fehérségében csillogó, örökké mosolygó, virágerdőtől illatos tündérországnak andalgunk.

Ez a népköltészet.

Rendkívül gazdag, határtalanul csapongó a nép fantáziája. Tanúbizonyágát szolgáltatják ennek különösen a népmesék. Ez kölcsönöz bájt, kellemet az apró daloskákknak, ez lehel borongó télfomlyát a balladákba, ez olt titkos varázst az egész népköltészetbe.

Ebből az anyagból lehet válogatni, de nem ajánlom, legfelsőbb zsinormértékül e tárgyban csak kizárólag a pedagógus egyéni ízlését és erkölcsi értékét, mert fájdalom mindnyájan emberek vagyunk és „errare humanum est.” (Tévedni emberi dolog.) Hanem a tanító egyéni ízlése és erkölcsi érzése adjon helyet sokszor a szigorú bírónak és a nagy tekintélyű pedagógiai közvéleménynek, melyek egyesületen bizony és igen kimondják, hogy a „Csak egy kis lány van a világon”-féle nóták nem az elemi iskolások közé valók. Nem, mert — amint igen helyesen mondja egy valaki — meg kell értetnünk mindazt, amit az iskolában tanítunk, de a szerelemmel a gyermek nem tud tisztába jönni, annak lélektani okait kiismerni és átérzeni nem képes; hanem azok a népdalok, amelyek valami másról is szólnak, pl. erőről, akaratról, hazáról, igazságszeretetről stb., ezek taníthatók. A csak kizárólag szerelemmel foglalkozók nem taníthatók! Nem, mert a tapasztalat is bizonyítja, hogy a szerelem önmagában is eléggé fejlődik; inkább mérsékeli, szabályozni, mely mederbe kell azt igazítani, mint felkölteni és ápolgatva nevelni a fattyúhajtást. Minek a tűzre olaj?

A nemi felvilágosítást így elkerülni lehetetlen! Ennek pedig általán igen káros, nagyon romboló következményei vannak a még fejletlen gyermeki léleken. Jóllehet, hogy a tanító ezt nem eszközi közvetlen, de igen közvetve, amint igen helyesen jegyzi meg egyik pedagógus: „Úgyis megtanulják már ezeket a dolgokat otthon a háznál a gyermekek.” És igaz van! Ha már otthon megtanulják, legalább mi ne tanítsuk ezt az iskolában. S ha a háznál nem is tanulja meg, mégis csak belemegy majd ebbe a dologba; aztán már manapság átkoktatt a gyermekek korán megértenek mindent. Alig 14—15 éves, máris szerelmi párbajokat vív, vagy legyilkolja kedvesét. Hát a sok marólg, foszforos gyufakodtat mérgezés statisztikáját nem a családott szerelmesek állítják-e ki? Ha még mi magunk vezetjük bele a gyermeket ezekbe a dolgokba a szerelmi nóták tanításával, rólunk is elmondható, amit egy nagy tudós Tullius államförlőd megirt, mert a népet az istenektől elakarta terelni, hogy szabadabban gondolkodjanak és tegyenek: „Dum vult facere liberus, fecit sacrilegus” (Szabaddá akarta tenni a népet és szentségtörővé tette.) Szépsíthetők mi is a dolgot, de bizony végelemzésben: „Minden ország alapja és talpköve a tiszta erkölcs, mely ha megvész, Róma megdőlt

Asztalt terítettek ebédhez. Azaz, hogy de-hogy is terítettek! Miből terítsen egy szegény menekült lengyel zsidó, orosz forradalmár, akasztófára színt rebellis?!

A férfiak nagy kosarakban kenyeret cipeltek, kirakták az asztalra, kopogva, sietve.

Egy klasszikusan szép, remek arcú, de piszkos ruhájú, bekötött fejű nő asztalunkhoz jött és letett egy üveg Kvas-t.

Orosz nemzeti ital. Az ég tudja miből volt, de ittam s jól esett, hogy ennek a szerencsétlen népnek szomorú italát ihatom. Fekete kenyérhez, almaecetű, malozsa szőlő volt az üveg alján.

Amott a sarokban láttam egy kis derűt. Egy picit kis nő ült egy asztaltetején; eseresznyt szemetelt egy üvegbe. Egy „munkás” meg kilopkodta onnan. Ineselkedtek. Mintha szerelmek lettek volna egymásba. Mintha . . .

S ez itt nagy szó. Mert itt együtt élnek, de nem a szerelem hozza össze őket, hanem a nyomor s orosz hazájuk jajszava.

Íde kerül valahány. A gazdag, az előkelő orosz elvből. Fölveszi a koszarokat és oda-viszi a pénzt, hogy szegény társa, ki vele küzd a zsarnokság ellen, éhen ne vesszen. A szegény ingyen kap enni. Egymást támogatják messze a szomorú hazától. Cselédmunkát végeznek, maguk erejéből élnek. És álmognak . . .

Hogy mi lesz akkor, ha egy bomba jól talál . . . ?!

Az a ronda, fáradt, csenevész munkásalak egy doktor, az a másik egy mérnök, az a szöke cseléd egy orosz ezredes lánya. Bitófa várt rá. Börtönt ült, nemzeti névtelen marttyr, zsarnok-

s rabigába görnyed*. Ez ugyan a felületesen gondolkodók előtt nagyon neveltséges, mint minden komoly irányzat, de a mély pszichológia meghajlik a logika kérihetetlen törvénye előtt. (Folyt. köv.)

Milliók sajtó céljára.

(Hathatós módszer a sajtó-mizéria megszüntetésére.)
(Folytatás és vége.)

Az előrebocsátottak után bátran kimondom: most már, hogy e g y e d ü l t ö l ü n k f ü g g, mikor és milyen sajtónk legyen. Tőlünk függ, hány példányban jelenjen meg lapunk: 4—5, 40—50 vagy 80—100 ezerben? Az első esetben talán elég, amit most teszünk érte, föltéve, hogy ezen filléres adakozásunkat évente gyakorolni fogjuk. A második esetben a lap terjedelmét legalább 30—36 oldalra kell bővíteni, az árát ellenben legalább 18 koronára mersékelní és a szerkesztésére legalább kétszáz ezer koronát fordítani. Végre, ha 80—100 ezer példányt akarunk — és ezt kell akarunk! — adjuk a lapot 16 koronáért (számunkint 6 fillérért), jelentessük meg hétköznap legalább 40, vasárnap legalább 60 oldal terjedelmében és szánjunk a szerkesztésére legalább 300.000 koronát. Az első esetben a lapra rá kell fizetnünk, a másodikban fönntartja magamagát, a harmadikban — ha akarjuk — jövedelmez is.

A szerkesztőség állana vagy 27 beltagból. Javadalmazásuk pedig volna!*)

1 felelős szerkesztő per	12.000 K.	12.000 K.
1 segédszerkesztő	8.000 K.	8.000 K.
5 munkatárs	7.200 K.	36.000 K.
5 " "	6.000 K.	30.000 K.
5 " "	5.200 K.	26.000 K.
5 " "	4.200 K.	21.000 K.
5 " "	3.400 K.	17.000 K.
	összesen	150.000 K.

A r e n d e s k ü l m u n k a t á r s a k t e s t ü l e t e természetesen nemcsak politikusokból és szépírókból, hanem minden tudományág és foglalkozás képviselőiből is volna összeválogatva. A rendes külmunkatársaktól minden egyes lapszám hozna legalább 5—6 közleményt, átlag 50 koronával honorálva.

Eszerint kellene:

Külmunkatársak honorálására	80.000 K.
Legalább 10 külföldi rendes levelező részére egyelőre per 2600 korona	26.000 K.
Hazai tudósítók, belföldi vidéki hírszolgálat	30.000 K.
Rendelkezési alap. (Esetleges kiküldetések, táviratok, egyes dolgozatok jobb honorálása)	14.000 K.
	összesen 150.000 K.
	Együtt 300.000 K.

A lap szellemi és technikai kiállításának összes költsége pedig egy évre, százezer példányra számítva, volna:

1. Szerkesztés	300.000 K.
2. Szedés, öntés, nyomás	100.000 K.
3. Papír	772.000 K.

1) Természetes, hogy úgy a létszám, mint a fizetési kategóriák a szükség és körülmények szerint alakulnának, mely egyrészt alap-ellátás munkája, más részről pedig a 150 ezer kor. rendelkezési összeg által volna egyelőre határolva.

4. Czimszalag	22.000 K.
5. Hirlapbélyeg és házhordás	628.000 K.
6. Adminisztrálás és expedálás	70.000 K.
7. Helyiségbér, fűtés, világítás	7.000 K.
8. Szolgák, takarítás	4.000 K.
9. Vegyesek. (Telefondíj, könyvnyomatosok, adó, irodai kellekek, apróságok stb.)	10.000 K.
	összesen 1,913.000 K.

Ezen kiadással szemben volna bevétel százezer példány után:

1. Előfizetésekből	1,600.000 K.
2. Hirdetésekből egyelőre csak	500.000 K.
	összesen 2,100.000 K.

Roma luenta, — causa finita! A pápák kijelentették, hogy a katolikusoknak legfőbb gondjuk legyen a sajtó pártolása. Itt tehát fölsőleges arról minden további szó, hogy kell-e e tekintetben tennünk valamit. Erkölcsi kötelesség ez, mely mindnyájunkat lelkiismeretben kötelez, annyira, hogy — szerény véleményem szerint — nemcsak az ellenséges sajtó pártolása, hanem a kath. sajtó nem-pártolása által is súlyosan vétkeznünk.

Rajta tehát, az elsőtől az utolsóig!

In Paradisum . . .

Talán csak nem temetni akarok, — tündök magában a k. Szerkesztő úr, amint azt az intonálást meghallotta. Pedig tényleg abban fáradozok. Életem legszebb álmát, legszebb reményét akarom elsratni . . .

Kijelentettem már, hogy javaslatomat nem azért hoztam nyilvánosságra, mintha megvalósulása iránt a legcsekélyebb reményem is volna. Egy évvel ezelőtt azonban erősen bíztam benne, hogy a „nagy tettek hazája“, amint Szentséges Atyánk Magyarországot jellegzte, képes lesz olyan példával szolgálni a földkeresség összes katolikusainak, hogy világ végéig megemlegetik. Biztam benne, mert igazán k ö n n y ű s z e r r e l m e g t e h e t t ű k v o l n a .

Uram, Istenem! mily szédítő gyönyörűség csak rá gondolni is arra, hogy ha egy év előtt az ige testet ölt vala, ma olyan újságot járathatnék, mely legelősebb, legterjedelmesebb, legterjedelmesebb, legtekintélyesebb, legelgőcsösebb és hozzá — ker. kath. szellemű. Olyant, amely súlyt és fontosságot kölcsönöz a legelső államférfi, publicista, szépíró, szakember stb. szellemi termékének is, csupán azzal, hogy közlésre méltatja; melynek tekintélyét azonban senki se emelheti, mert pusztá címében, önmagában bírja. Olyan lapot, melynek minden egyes száma átlag ezer koronával honorált szellemi terméket tartalmaz és kincsessel fel nem becsülhető erkölcsi hatással bír. Mindnyáján érezzük, hogy ilyen lapra van szükségünk, azért hittem, hogy ha annak létesítése azt az áldozatot is kívánná tőlünk, hogy egy évig valamennyien börtönben sinlődjünk, még azt is érdemesnek tartanók meghozni. Pedig úgy-e, kedves Szerkesztő úr, milyen olesón hozzájuthattunk volna, vagy juthatnánk bármikor. Még csak a fejünk se fájdulna meg bele. Csupán egy kis lemondás, egy kis áldozatkészség kellett volna hozzá. Nem az

első keresztényeké, akik mindenüket az apostolok lábához rakták, hanem csak akkora, hogy éppen kereszténynek legyen nevezhető. Am azt mondják, hogy mitőlünk ez nem telik ki, azért kár is kísérletet tenni vele.

Hát ne tegyünk. Jajgassunk tovább, ha keresztény érületünknek az inkább megfelelő.

Akik a tervezett közmunkánál legjobban voltak volna terhelve (mert legkisebb a fizetésük): pénzben kifejezve naponként 28 fillérnyi áldozatot hoztak volna. A többiek terhe mind könnyebb és könnyebb lett volna. Tehát még a legsúlyosabban terhelteknél is csupán fillérekéről volt szó. Hát akkor a nagy többségnél?

De hát — ismétlem — azt mondják, hogy filléres áldozatkészség sincs bennünk.

Nem keresem van-e, nincs-e? Van aki keresse és megítélje . . .

Sebeshelyi.

Egy kicsi statisztika

népszövetségi szervezeteinkről, kommentár nélkül.

	Katolikusok száma	Népszövetségi tagok száma	Felöltött férfiak lakossághoz aránytölt 0/0
Naszód	390	—	—
Nagyág	720	23	12
Nagyernye	729	51	25
Nagyenyed	1443	5	1
Nagyhalmagy	254	—	—
Nagykászton	2689	—	—
Nagysink	181	2	4
Nagyszeben	6901	67	4
Nyáradremete	1748	79	18
Nyáradköszvényes	1016	76	17
Nyujtód	1097	52	18
Oláhlápos	409	39	38
Oláhláposbánya	1183	—	—
Offenbánya	181	—	—
Óradna	1549	55	14
Orlát	240	—	—
Oroszhegy	3045	—	—
Osdola	2335	22	3
Ósebeshely	105	21	80
Pálfalva	601	—	—
Parajd	1159	—	—
Petrozsény	5878	—	—
Piskitelep ¹⁾	2602	—	—
Radnót	517	27	20
Sarfalva	720	—	—
Sárpaták	353	27	30
Selye	615	—	—
Segesvár	1495	83	19
Sepsiszentgyörgy	1599	102	25
Sósmező	299	—	—
Sinfalva	359	—	—
Szászrégen	2701	—	—
Szászsebes	730	1	—
Szászfenes	1035	—	—
Szászváros	1267	45	14
Szárzapatak	1920	—	—
Szarvaskend	578	—	—
Szamosujvár	83971 14261	103	4
Szék	364	—	—
Székelykeresztúr	973	—	—
Székelyudvarhely	4815	—	—
Szentivánlaborfalva	778	42	21

1) Megalakult időközben 120 taggal. Szerk.

OBERBAUER A. UTODA BUDAPEST, IV. VÁCI-UTCA 41.
 .: a legjobb hírnévnek örvendő és legrégibb egyházi szerek, ruhák, zászlok stb. gyára.:
 Árjegyzék kívánatra ingyen és bérmentve.

Szentagota	227	—	—
Szentháromság	1137	—	—
Szentkirály	1158	—	—
Szentegyházassóláhalu	2077	65	12
Szentlélek	1728	—	—
Szenttamás	926	—	—
Szentkatolna	1489	—	—
Szerdahely	305	—	—
Szováta	1525	60	15
Szőkefalva	339	—	—
Teke	744	—	—
Topánfalva	131	—	—
Torda	1942	—	—
Torja	3142	104	13
Torockószentgyörgy	100	—	—
Törösvár	555	—	—
Tövis	478	—	—
Tur	130	—	—
Tür	831	—	—
Türkös	1054	75	28
Vágás	1893	—	—
Várfalva	93	—	—
Vajdahunyad	2059	150	2
Varságtisztás	1060	1	—
Vecke	1227	—	—
Verespatak	1077	—	—
Verestorony	93	—	—
Vice	639	19	11
Vizakna	288	1	—
Zágon	1390	—	—
Zalatna	895	—	—
Zetelak	4036	86	8
Zsombor	225	—	—

Van szervezet 84 plébánián.

Nincs szervezet 145 plébánián.

Vége a statisztikának; kezdődjék a statisztikajavítás! Szerk.

H I R E K.

Képek a képtelenségből.

Vannak ám olyan emberek is, a „kiket sorsunk érdekel.”

Egy valaki azt írta, hogy fessük le, hogy fest Fehérvár a szünidőben. Igaz, hogy nagy vállalkozás, de megkísérlem s vetitek az olvasó elé színes képeket a képtelen szűkeségből. Azaz hogy — mit beszéltek? Van itt eleven élet bőségesen. Kezdjük az ünnepi képeken.

¹⁰⁰ Múltkor minden vasárnap lefáradni a „Zalatnai vasút”-hoz címzett „vendéglő” mellé. Ott mulat a vasárnap délutáni elite közönség. Vegyest oláhlegények, bakák és szolgáló nagyságok. Nem lehet oly helyre tekinteni, ahol valami épületes bakakajáték ne látszanék. Az istenadta rendőr is ott áll, de olyan melege van, hogy röstelli a jobb izlés névében mőresre tanítani a fesztelenül és furcsán kurizáló bakákat. Így délután. De a délelőtről szinte megfellekvezem. Akkor mindig szól a banda fönt vagy lent — felváltva. S a hálás közönség már Úrfelmutatás után szivarogni kezd kifelé az Isteniszteletéről, nehogy a padokat elfoglalja valaki. Ez sem rossz gusz-tus; hiszen talán csak jobb mulatság a bumbum megérkezését várni, mint Isten igéjét hallgatni. Egyébiránt felreértés kikerülése végett leszögezem, hogy itt az életrendben következő divat van: Éjjel után feküsznek, déltel (bandaszóra) kelnek, vasárnap ugyanvalóst és így tovább. Az általudt kötelességekkel senki sem igen bajlódik, lévén közmondásban, hogy „aki jól alszik, nem vetkezik.”

¹⁰⁰ Saját éber füleimmel hallottam:

Lakásunk közös „udvarán” — beszélget két valaki:

Baka N. N. és szolgáló X. Y. Idő: este 1/210 óra.

— Jaj, de borzasztó unalmas élet van ebben a városban, — így a szolgáló.

— Bizony, ha mi bakák nem volnánk, nem is volna itt még mozdulat se, — így a baka.

Igy tessék kedves érdeklődő tekinteni a mi hétköznapjainkat. Jönnek a bakák. Szól a banda. Mennek a bakák. Szól a banda. Ez minden hétköznapni eleven életünknek a quintessenciája. Igaz, kedden és szombatan némi elevenséget okoz a pulkisi oláhlegények bevéndorlása, kik reggel éhesen be-, délután részegen visszafelé tolják, illetőleg huzzák a Kun László szekérét. S ennél több életet, ha elevenen karóba huzat, úgy se tudok kibővíteni a mi városunkból s még ezek a képek is belefulnak abba a füstfelhőbe és tiszta, üde levegőbe, a mi a vár körüli lerakódó helyekből áramlik a jámbor halandó felé, ki jobb levegőt remélve, az erdő vagy Király-kút felé sétálni merészel. Különben, hogy folytassuk a speciálításokat, még megrögzitem azt is, hogy ez a levegőállatmeglepetés képezi városunknak és városunknak egyik el- és kikerülhetetlen speciálítását.

Más ujdonságot nem írhatok, kedves jó érdeklődő. Mert hiszen csak nem fogja ujdonságnak tekinteni azt nálunk, hogy a boltos, iparos és borbélyesgedék (minthogy a jövő vasárnapi legényegyleti mulatságok is szünetelnek) hétköznap és vasárnap egyaránt unatkozni, pasas hiányában fákat beretválnak s ási-tozó állukat simogatják, meg — talán a nagy melegtől — nyelvüket öltögetik.

Remélem, ezzel a leírással szereztem némi érdemet arra, hogy Rogerius kanonok mellé sorozzon, ki hajdanában megénekelte volt Fehérvár siralmas állapotját. Isten vele. Tartson meg minket tovább is szíves érdeklődésében.

II.

— **Személyi hír.** Kovács Lajos praelátus-kanonok nyári üdüléséből városunkba hazakerkezett.

— **Személyzetiek.** A Püspök úr ő nagyméltósága a székeskáptalanban következő fokozatos előléptetéseket eszközölte. A székesegyházi főesperességre Zomorai Dániel mesterkanonok, a mesterkanonokságra Kovács Lajos iskolás-kanonok nevezettek ki. Az így megüresedett iskolás-kanonokságra egyszerűen meghívásos segédtanfelügyelő Dr. Körödy Péter theologiai tanár nevezetett ki. Ezenkívül Szentiványi Róbert dr. a püsp. Lyceumban a Szentírás-tudomány tanárává és a Batthyányi intézet igazgatójává, Péter Antal dr. ugyanott az Erkölcstan és Lelkipásztorokodástan tanárává s tanulmányi felügyelővé nevezettek ki. Helyükbe Kolozsvárra káplánoknak küldettek Kende Széber brassói káplán és Truppel Győző nagyszabványi hitoktató. Brassóba káplánnak küldetett Rill Albert újmisé. Szporini János gimn. tanár a theológián a pedagogia előadásával bízott meg.

— **Kath. népszövetség Piskitelepen.** F. hó 15-én, Nagyboldogasszony ünnepén délután 4 órakor a kath. Népszövetség 120 taggal megalakult. Az alakuló gyűlést Jancsó főesperes nyitotta meg, a kath. népszövetség szükségességét egyházi szempontból fejtegetvén, alapos indokokkal támogatva. Azután a központból küldött Fruchtl Ede, az Aikotmány munkatársai ekezzszólan ismertette a népszövetséget és felmentette annak jelentős tevékenységét elég nagy hallgatóság előtt, mely lelkes beszédért a főesperes hálás köszönetet mondott szónoknak. Az indítványok során kimondott, hogy a

kath. népszövetség megalakult. Helyi igazgató lett Saitz Sándor főmérnök, fűtőház-főnök, csoportvezetők pedig: Verő Karoly, Nuszbaum Gottlieb, Szathmáry Károly, Nyokó József, Német Gyula, Marx Ferenc, Esch Jakab, Koller Sándor, Vékony Mihály, ifj. Hoffer Lajos, Kassay Antal, Hoffer Géza, Hobik Emil és Teleky Pál. — A gyűlésen megjelenteknek, kik között Balázs Árpád forgalmi főnök, Őrs Zoltán állomásfőnök és Saitz Sándor fűtőház főnök, a helybeli bíró: Szathmáry Elek és jegyző: Bugyi Sándor, Lányos Sándor tiszteletbeli iskolaiigazgató, Ferber János nagykereskedő és Mohilla Antal nagyvendéglőst volt szerencsénk tisztelhetni, elnököző főesperes-plébános hálás köszönetet mondott és a jelenlevők életével és Öccellenciájának egy üdvözlő távirat megküldése után a gyűlést bezárta. — Ohajunk az, hogy Piskitelep példáját a hunyadi esperes-kerületben levő s még kath. népszövetséget nem alakított, igen népes plébániák is kövessék. — Fiat, fiat!

— **Kápolna áll a Hargitán.** Igen kedves ünnepségnek voltunk részesei a hó 8-án a Hargitafürdőn. Megáldási ünnepélye volt egy nagyon szép új kápolnának, melyet két Mecaenas bőkezűsége épített a bérces Hargita oldalán 1300 m. magasságban fekvő fürdőn. Már 7-én a kápolna körül látható élénk mozgás figyelmeztetett az ünnep közeledtére. Nők és férfiak versenyeztek a kápolna díszítésében. Aug. 8-án (vasárnap) reggel mintegy 30 kocsi hozta a vidéki községekből, a buzgó híveket e nem mindennapi ünnepélyre. Csik Csicsó község buzgó hívei pedig kereszt alatt énekszóval vonultak ki e tőlük mintegy 3 órányira fekvő vadregényes fürdőre. Nem csoda, ha a híveknek fele sem fért be a különben elég tágas kápolnába. Pontban 10 órakor kezdette meg gróf Mikes János udvarhelyi ker. főesperes a megáldási szertartást 3 pap segédlete mellett, mely után György Ilyés helyi (csikiesi) lelkész lépett a szöszökre, lelkes szavakkal szólván a templomnak — mint imádság házának rendeltetéséről. Érzékeny szavakban mond köszönetet Angi Mihály gyergyószentmiklósi — és Máté György gyergyóalfalui lakosoknak nejeikkel együtt, kik e kápolna összes építési költségét (több mint 2500 K.) fedezték. Nem hallgathatja el haláját Csédő István csikszeredai ügyvéd iránt, ki oltárkép gyanánt egy remek, életnagyságú szt. István király szobrot, — és Merza János csikszeredai állomásfőnök iránt, ki az új kápolnának harangokat ajándékozott. Buzgó imára inti a híveket különösen itt, hol Isten a gyógyítás anyyi csodájával boldogította a szenvedő embereket. E megható alkalmi szt. beszéd után Tamás István székeszentkirályi lelkész mutatta be a legszentebb áldozatot az Ég Urának. Az emlékező ünnepélyt bezáró mintegy 30 terítékű banketten elsőnek gróf Mikes János emelkedeti szöszöre. E kápolna védszentje szt. István. Első szt. királyunk óta a magyar király iránti hűségben az első helyet vívta ki magának a nemzetek között. Élteni dicsően uralkodó királyunkat. Csédő István áldott püspökünk iránti gyermeki szeretetünket öntötte szavakba. Hajnó Ignác orsz. képviselő gróf Mikes üdvözölte, mint e szép ünnepélynek főszereplőjét. György Ilyés Angi Minalyt és Máté Györgyöt nejeikkel együtt (mind jelen voltak) köszöntötte, ismétellen haláját fejjeve ki irántuk e fejedelmi adományért. Tamás István pedig Csédő Istvánnak és Merza Jánosnak köszönte meg jó szívök-sugallta ajándékait. Áldás és dicsőség a Mindenhatónak, de hála a jó lelkeknek is, kik eszöközték azt, hogy itt, — ez őserdő borította vadregényes bércen; itt e csodával határosan gyógyhatású für-

dőn, naponkint az Ő házában rebegetünk di-
cséretet az Ég Űranak.

— **Nyergestetői emlékünnepe.** A székely nép vallásossága és hazafisága nyilatkozik meg a nyergestetői honvéd emlékoszlopnál évenként tartani szokott ünnepélyeken. — Kozmás községhez tartozik a regényesen szép fekvésű Nyergestető, hol 1849. aug. 1. Tuzson és Gál Sándor ezredesek vezérlete alatt nyolcszáz vitéz székely szállt szembe és küzdött bátran 16 ezer muszkával. A szomoruan nagy és dicsős napokra emlékezni és e visszaemlékezésből hazaszeretetet, a régi jobbakkhoz méltó tetterű tanulni gyűlt össze ez év aug. 8-án is Csik- és Háromszékmegegyéből több ezer székely öreg és fiatal férfi és nő egyaránt. A hatvanadik évfordulóhoz jól illett a minden pontjában sikerült és tanulságos ünnepély. Tábort misét az elesettek zöldelő sírja fölött zöldgalyakból épített sátor alatt Barthos Mihály kozmási plébános celebrált pápi segédlettel. Megnyitó beszédet dr. Balló István kir. tanfelügyelő mondott; ünnepi szónokok voltak Bodó Lajos máv. főellenőr és dr. Nagy György országi képviselő; a bezárót Tódor István esztöszegi kántortanító tartott. Az egyes beszédek között szelbenné-szabb hazafias énekeket aicsiki tanítósság énekkara adott elő. Bodó Ilonka tanítónő, Gábor János felesiki szolgabíró és Szabó Ádám tanítójelölt lelkes szavalataikkal gyönyörködtettek és bizdították a hallgatóságot. Programmon kívül ugyan, de leghatásosabb jelenet volt, mikor Ince Domokos cs. sztyörgyvi plébános tüzes szavak kíséretében helyezte községe koszoruját az emlékoszlopra. A koszoru virágai Gál Sándor szülőházának kertjében nőttek. Szónok felszólítja a közönséget, hogy közadakozás útján állítson emléket arra a helyre, hol a nagy hőnek bölcsője ringott, ha már koporsója idegenben pihen is.

— **Emléktábla leleplezés.** Lelkes ünnepség folyt le a napokban a kies Korytnica fürdőn, több száz főnyi fürdővendég és a környék küldötteinek részvétele mellett. A fürdő vezetősége haláljának és kegyeletének jeléül a fürdő egykori bérője: Sztanek Albertnek emléket emléktáblán örökítette meg és egyik legszebb erdei sétaútját nevére keresztelte. Sztanek Albert minden vagyonát feladta a gyógyhely fejlesztésére és felvirágztatására s míg nagy önzetlenséggel vetette meg a szenvedő emberiség jólétének és kényelmének alapját, — maga szegényen elhagyatva halt meg Rózsahegyén, egy szobában. — Az ünnepély zenés műsével kezdődött, melyet a gyógyfürdő kápolnájában Mischata István oszadai plébános celebrált. Azután a díszes közönség az emléktáblához vonult, ahol Dr. Ormay József kir. tanácsos, főorvos lelkes beszéddel méltatta Sztanek Albert érdemeit. Az eljenzéssel fogadott pompás beszéd után a közönség a Himnusz éneklése között oszlott szét. Korytnica fürdő kitünő hatású gyógyvizet, pompás fürdője révén, rövid idő alatt egyike lesz az ország legkeresettebb gyógy- és üdülőhelyeinek. A fürdő vezetősége évről-évre fokozottabb buzgalommal munkálkodik azon, hogy a közönség, szórakozás mellett megtalálja nyugalmát, kényelmét és gyógyulását Istennek ebben a gyönyörű szép paradicsomkertjében.

— **Tanulók elszállásolása.** A nagym. valás- és közokt. miniszterium 154201—1908. számú rendeletével utasította a gimnáziumok igazgatóit és tanárait, hogy az eddignél fokozottabb mértékben ügyeljenek fel a tanuló ifjúság iskolán kívüli viszonyaira, azok szállására, napi foglalkozására s a menüben a szállások higiénikus és erkölcsi követelményeknek nem felelőnek meg, tegyék meg a szükséges intézkedéseket. Felhívom tehát mindazokat, kik a

a jövő iskolaévbén tanulókat óhajtanak szállásba fogadni, hogy e szándékukat jelentsék be airt-irt igazgatóságnál, mert csak oly lakások fogadhatók el tanulók részére, melyek a miniszter által hangoztatott szempontoknak megfelelnek. Meg nem felelő helyekről kénytelenek leszünk az esetleg elszállásolt tanulókat kiköltöztetni. A gimnáziumi igazgatóság.

— **Vettük a következő sorokat:** „Fötisztelendő Szerkesztő Úr! Szépen kérem, sziveskedjék becses lapjában e rövid helyreigazításnak tért engedni. A „Közművelődés“ folyó évi 31-d i k számában „Inen-ornan“ cím alatt Csikszentimre is meg lett említve és pedig a több „jó“ tulajdonai között nevezetesen azazal, hogy ott: „sok a nyugalmazott pap, tanár, hivatalnok.“ Hogy az előttem ismeretlen, de azért igazán tisztelt Dr. P. úr kitől nyerte ezt az információt, nem tudom. Azt azonban helyreigazítás és az igazság szempontjából kijelenthetem, hogy Csikszentimrén ez idő szerint egyetlen pap, tanár vagy hivatalnok sures nyugdíjban. Hogy mégis miért adták ezt toll alá, azért-e, hogy az illető tudósító urat félrevezessék vagy neveltség tárgyává tegyék; vagy azért, hogy egy se merjen az említettek közül nyugdíjba e községbe — habár szülőfaluja is — visszavonulni? nem tudom. Ebben az „intenzio judicat,“ ezt pedig csak a jó Isten tudja az illetőn kívül. Hogy van Csikszentimrén egy pár katonatiszt, érdemes kántor és tanító nyugdíjban, az igaz; de ezek egy sem pap, tanár vagy hivatalnok, ha a katonatisztek hivatalkóknak; a tanítókat tanároknak nem vesszük. De akkor is hol a sok pap? Azt írja a kedves Dr. P. úr, hogy e községben trabukó szivar is kapható. „Vegyen egyet az informátor úr, gyűjtsen rá s a mig elfogy, az alatt gondolja meg, hogy nem igaz információt adni, meg tréfából sem szabad. Isten áldja meg!“ Egy nyugdíjban Szentimrére vonulandó pap.

— **Szíves tudomásul!** A IX. Kath. Nagygyűlés Elszállásoló Bizottsága (Szeged, Kath. Kör) értesítik az érdeklődőket, hogy akik a Nagygyűlés idejére szállásra igényt tartanak, azt minél előbb jelensék be. A később jelenkezők igényei nem vehetők annyira figyelembe. A szállások a következők: I. Szállodákban 1 ágyas szoba naponként 4—6 Kor., nagyobb szoba két ágyval 6—10 Kor. II. Magánházakban személynként és naponként 250 Kor-tól 6 kor-ig. III. Növendékpapoknak, egyetemi hallgatóknak internátusi szállás a Nagygyűlés mindhárom napjára 1. kor 20 fill. IV. Tömeges internátusi elszállásolás 3 napra 3 Kor. 20 fill. Tekintettel arra, hogy a szállásokat a díjak befizetésével lehet csak biztosítani, az árakat előre kell beküldeni. Akik jó ismerősök, s egy helyen óhajtják, hogy elszállásolja őket a bizottság, részvételi szándékukat együttesen jelentsék be. Igen sok ilyen lakás áll a Bizottság rendelkezésére. — Minden elszállásolt egyén egy „Szegedi Útmutató“ könyvet kap, amelynek ára a lakás árban már benne van. Az Útmutatót mindenki lakásán találja.

— **„A Háziorvos“** c. közkezdveltségnek örvendő népszerű közegészségügyi folyóirat augusztusi számában számol be az általa kitűzött közegészségügyi kérdésre tett pályázat eredményéről, s egyben meg is kezdte a pályanyertes művek közlését, melynek szerzői 1. Sasi Nagy Lajos úr a bpesti állami felsőkereskedelmi iskola tanára, 2. Dr. Rottenbiller Ödön úr Bikszád-fürdő és 3. Weisz Kornélia úrhölgy, komáromi községi iskola tanítónője. Már ez magában vége is különösen érdekessé és vonzóvá teszi a lapnak ezen számát, nem is szólva annak további gazdag tartalmáról, melyek közül

dr. Szántó Manóknak „A pályaválasztásról orvosi szempontból“, dr. Fürst Zsigmondnak „A vasuti higiénieről“ és Gyulai Gy. K. tanárnak „A tanuló ifjúság és alkohol“ c. hosszabb értekezései excellálnak. A „Különféle“ rovat rendkívül érdekes apróságai stb. stb., de különösen „Indovinóknak“, — a magyar fürdőkről elmondott észrevétele (melyet Porzsoló Kálmán is magáévá tett — és a Pesti Hírlap egyik esti levelében szellőztetett) keltenek nagyobb feltűnést. Nem ajálhatjuk elég melegen lapunk olvasóinak „A Háziorvos“-t, mely méltán megérdemli, hogy minden művelt magyar család asztalán helyet foglalhasson. Előfizetési árra egy évre csekély K. 240. Szerkesztőség és kiadóhivatal VI. ker., Andrassy-ut 27. Mutatványszámot szívesen küld bárkinek is a kiadóhivatal.

IRODALOM. MŰVÉSZET.

* Egy praktikus, a mai nehéz megélhetési viszonyok között sokat érő könyvet ajánlunk olvasóink figyelmébe. Címe: „A legújabb rajzitanítás és egyversmind kenyérkereseti módszer.“ Irta Flóris Áron dr., székessővárosi polg. isk. tanár, egyetemes orvostudor. A szerző e könyvben csak tájékozást nyújt a fentti módon jelzett kenyérkereseti módhoz. Füzetnek ára 3 korona. Megvételre nagyon ajánljuk. Kapható a szerzőnél Budapesten, VIII. Karpfenstein-utca 18. Földszint 9.

Erdélyi műemlékek.

(Folytatás.)

VIII. A gyergyói főesperesség.

1. Gyergyóalfalu. Régi temploma átalakított, alapja 1206., újraépítve 1766—76., régi harangak (egyik 1537.)
2. Csomaalfalu. Templom 1726.
3. Gyergyóditró régi temploma bővítve 1746.
4. Gyergyókilényfalva. Templom 1761.
5. Gyergyóremete. Templom 1771.
6. Gyergyószárhegy. Csúcsives átalakított templom. Hajója 1729. Harangja 1617. A ferencrendiek temploma és kolostora 1642. A Lázár-féle kastély.
7. Gyergyószentmiklós. A templom 1758., tornya 1498., harangja 1548., bekényloki elpusztult kolostor, Hiripné vára.
8. Gyergyótekerőpataka.
9. Gyergyótoplica. Gör. kel. fatemplom 1777.
10. Gyergyótölgyes. Zsedánpatakon g. kel. fatemplom.
11. Gyergyóujfalú.

IX. A hunyadi főesperesség.

1. Déva. Római emlékek. Templom 1723. Bulgár sz. ferencrendi kolostor. Ref. templom, siremlékek, feliratos harangok, kehely (XIV. sz.) és más ötvösművek, falképek. Vár. Magna Curia. Római régiségek jóformán minden községben.
2. Dobra. Templom 1770. Római castrum.
3. Govaadia.
4. Hátszeg. Római régiségek, castrum. Templom 1747—55. Ref. templom, ötvösművei, himzett terítők.
- Bajesd: g. kel. templom, rest. 1720.
- Borbátviz: ref. templom, ötvösművek.
- Demus: gör. kel. templom, római emlékek, torony, falképek.
- Fehérviz: g. kel. templom 1721.
- Felsőszálláspataka: g. kel. templom 1791. Kastélyrom.

C S A R N O K.

Oláhláposbányai róm. kath. egyházközség története.

(Folytatás.)

1836-ik évi Vis. Can. szerint a lelkész jövedelme:

- a) Kézpénz fizetés 272 fl. m. c.
 b) Horgospataka adminisztrálásért 100 fl. m. c.
 c) Fadeputatum 6□ öl.
 d) 24 véka (erdélyi) buza.
 e) Bizonytalan összegű stola. Keresztelésért 20 kr. Avatas 10 kr. Nagy temetés 2 frt. Gyereketemetésért 1 frt. Esketés 2 frt. Bizonyítványok kiadásáért 1 frt.

A nmélt. m. kir. Pénzügyminiszterium 55388—1893. számú rendelete és a nagybányai m. kir. Bányagazgatóság 3248—1893. számú értesítése alapján a 443 frt. 10 kr. törzsfizetést 82 frttal javították, s így lett 525 frt 10 kr. a lelkész fizetése, vagyis így emeltek 700 frtra.

Ez a fizetésjavítás is csak látszólagos, amennyiben az erd. rk. státus méltóságos igazgató tanácsa 751—1891. szám alatt a miniszterium egyenes felszólítására az oláhláposbányai rk. lelkész jövedelmét tévesen 618 frt 81 krban állapította meg, mert ezen összegből legalább is 150 fr. mint régente, a horgospataikai fiók egyházközség adminisztrálásával felmerülő költségek fedezésére levonandó lett volna; de hát az igazgató tanács magas figyelmét ez kikerülte, ezért kap a lelkész csak 82 frt fizetésjavítást.

A lelkész jövedelme 1908-ban.

1) A kincstártól:

- a) Kézpénzből . . . 1050 K. 20 fill.
 b) misebör címen . . . 39 K. 20 fill.
 c) Ostyasütés címen . . . 24 K. 36 fill.
 d) Szent Florián napi miséért 7 K. 50 fill.
 e) Bányász-misékért (52 sacrum) 50 K. — fill.
 f) 24 véka buza megváltási ára 100 K. — fill.
 g) 41 m³ tűzi fa.

2. Alapítványi misékből 75 K.
 3. Stola mintegy 80 K.
 4. Államsegély 250 K.

Ilyen félreeső, terméketlen vidéken, hol az érlelmi cikkek ügyszólva háromszoros áron szerzethetők be, kevés arra, hogy a papot anyagi gondok is ne zavarják.

XIII. Iskola.

Oláhláposbányán az elemi népiskola szervezése, egyidőre esik a plébánia rendes megálapításával. A plébánia megalakulása után, ugyanis Rutschersfeld Ignác bányafőnök nyomban egy kincstári róm. kath. jellegű iskola felállítására érdekeben teszi meg a kellő lépéseket. S meg is nyerte, mert 1788-ban már iskola is van, a magyar kincstár által fizetett tanítóval. Az iskola a Decr. visit. anno 1822. szerint egy tanteremből állott, 3 osztállyal, a róm. kath., gr. kath. és más vallású tanulók számára. Fenntartási költségeit az oláhláposi jószágkormányosság fedezte. Tanítási nyelv: a magyar, német és valószínűleg oláh is, mert, hogy az első tanítók, kik voltak: nem tudtam nyomára akadni, de, hogy 1822-ben egy kápolnai Tódor oláh tanító van alkalmazva az iskolánál, az bizonyos. Ez tanít írni, olvasni, számolni, kathezikál: nagyobb részt magyarul, amint fel van jegyezve „doct . . . lingua plus hungarica, quam germanica.“ „Juventus scholastica principiis re-

ligionis catholicae, juxta Doctis tantum captum imbutur.“

Mivel más egyházi segédkező személy nem volt, a tanító végezte, a kántoriakon kívül, a sekrestyés és harangozó teendőket is, mely összes szolgálatért kapott:

1. Az oláhláposi kir. kincstár kassájából 120 frt.
 2. Harangozásért a társaladából 4 frt.
 3. Ostyasütésért (saját pénzen vett lisztből) 3 frt.
 4. Az oláhláposi kasznárságtól 40 erdélyi véka buza á 48 kr. m. c. (boldog idők!) ennek pénzértéke 32 frt.
 5. Hat öl fa á 1 frt 30 kr.

Az iskola fűtésére is kapott 4□ öl jó tüzfát.

Az iskoláztatás a szülők részéről rendetlenül történt, szegénységüket, a gyermekek ruhátlanóságát hozván fel mentésük. „Proles vestibus destitutas, non mittunt adcurare ad scholas.“

Szepessi Ignác erdélyi püspök 1822. júl. 14-én itten tartott kanonika vizitációja alkalmával a lelkésznek és tanítónak szívére köti az iskola ügyét s mivel tapasztalja, hogy ezen községben a társalgási nyelv (lingua communis) az oláh, azon elvből kiindulva, hogy „non populus propter sacerdotem, verum sacerdos propter populum sit“, a román nyelv megtanulását szigorúan meghagyja a lelkésznek.

Nem Szepessi püspök inaugurálja, ő már így kapja itt a helyzetet s szellemet. Minden okos fő ügy cselekszik, hogy azt a helyzet és körülmények megkívánják, illetve az egyház érdeke kívánja.

Majdnem egy félszázaddal kell visszamenünk, hogy ezen kornak szellemét megérthessük. A magyar — Mária Terézia dicső uralkodása alatt, a nagy király kiváló uralkodói és elragadó személyi tulajdonai által — elbűvölve a Felső kedvéért feláldozta nyelvét, a költő szerint letépi nemzeti bolygót. És ez a nemzeti lethargikus álom elég sokáig tartott s elég mély volt! Ezen idők mulasztását századok munkája hozhatta csak helyre.

Nem csodálkozhatunk tehát, ha a nemzeti visszahatás kora, ez a nemzeti szellemi élet nyugov tengerét megbolygató kö által támasztott hullámgyűrű, ide, hazánk ezen majdnem véghatárára későn érkezett, de hála Istennek, megérkezett.

Míg más, Oláhláposbányához hasonló parókiának a magyar nyelv sem templomban, sem iskolában nem vihathja ki jogát sokáig, addig az isteni Gondviselés intézkedése folytán ezen hitközség keletkezésétől fogva oly kiváló róm. kath. székely papokat tisztelhetett lelkipásztoraiul, kik dacára a régi kincstári népiszkolai oktatás- és nevelési rendszer nemzetietlen irányának, a templomban és iskolában egyaránt vallásos és hazafias szellemet visznek be, s a tanítás és nevelés érdekeit határozott magyar nemzeti szempontból vezetik.

Igaz, hogy ez nem kis fáradságba került, kivált itt, e nemzetiségi vidék tenyerében lévő, a maga is vegyes lakosságú Oláhláposbányán! Sokat kellett és kell küzdeni, fáradni, szenvedni . . . de: „sub pondere crescit palma!“

Hogy csakugyan sok viszontagságon kellett az iskolának s a vallásos és hazafias nevelésügynek keresztül mennie ép azok részéről, kiknek oltalmára számíthatott volna, bizonyítja a Decr. visit. Anno 1836., mely szerint az 1809—1810. évben épült második iskolát és kényelmes tanítói lakást, mely a mostani paplak közvetlen szomszédságában volt, ugyan ezen időben Szupkai János bányafőnök a maga ré-

Felsőszilvás: a prislopi gör. kel. kolostor romjai, Saphira monostora és sirköve 1580.

Lunkány: Vöröskő várróm.

Malajesd: várróm.

Malomvíz: g. kel. templom régi tornya, templomrom freskókkal (XVI. sz.) Kolevár, Kendeffy kastély.

Nagybár és Nagycsula: g. kel. templomok (1787, 1680).

Nagy és Kisosztró: csücsives régi g. kel. templom, falkép, kősisakos torony.

Nagypestény: átmeneti stílus ev. ref. templom, g. kel. templom románstílusban, barokk kastély.

Oláhbrettye: ref. templom, harang, kehely.

Óraljádoldfalva: ref. templom (románstílusban), falképekkel, harang, kastély, őrtorony.

Parospestere: barlangerödítvény.

Petrosz: g. kel. templom 1794., Ponoron pedig 1769.

Rehettéfalva: őrtorony.

Váralja: g. kel. templom 1777. torony.

Várhely: Sarmizegethusa maradványai: castrum, amphitheatrum, mithraeum stb.

5. Királybánya.

6. Kudsir. Felkenyér: régi csücsives templom alapjai.

7. Marosilye. Pálos kolostor, régi templom, Bethlen várkastély.

Branyieska: régi és új kastély.

Glod: barlangerödítvény.

Gurazáda: XVI. sz. gör. kel. templom.

8. Ósebes hely. Templom 1790.

Kosztésd: város és várrómjai (Gredistye.)

9. Petrozsény. g. kel. fatemplom.

Krivádia: torony és sáncok.

10. Piski.

Arany: várrómok, római castrum.

Bácsi: g. kel. és kath. templom, falképek. A ref. templomban ön és ezüst edények, himzések.

Kisbarcsa: átmeneti korú templom restaurálva.

Kiskalán: római fürdő, bánya.

Kitid: ref. templom, kehely, himzések.

Köböldogfalva: barokk kaszély.

Lozsád: harangok, sirkő.

Nagyrapolt: ref. templomában cimerek.

Sztrigyszentgyörgy: római emlékek, g. kel. templomban falképek 1409., kastély.

Zeykfalva: római emlékek, g. kel. templom falképei, románstílusú torony.

11. Szászváros. Római emlékek, csücsives szentélyű ref. templom, sirkő, a rk. templom 1754., gör. kel. templom 1742., várrómok, tornyok.

Algyógy: római emlékek, régi harang, kastély.

Bábolna: egykori apátság, kastély.

Bencenc: barokk kastély.

Bokaj: templomrom, kastély.

Homoród: régi g. kel. templom.

Romosz: csücsives szász templom, harang.

Tordos: prehistorikus és római emlékek, ref. templom XIII. sz., harang felirattal 1634., g. kel. templom 1774.

12. Vajdahunya d. Római emlékek. Templom 1773., g. kel. templom és falképei, oklevele és óslárv misekönyve, régi füstölő, harangja 1603., ferenczerendi templom és kolostor, ref. templom, régi kehely, pohártakaró 1658. Vár és várkápola, falképei és cimerei, lovagterem.

Alpestes: római régiségek, ref. templom, harang, ezüst kupa és pohár.

Felpestes: kastély.

Rákod: régi ref. templom, harangok, ezüst pohár, ónkanna.

(Folytatjuk.)

szére (propudiose) erőszakkal elveszi s az iskolát a tanító egy sötét, régi házba, Almavölgybe (Pojana Meruljube) költözteti be.

Az iskola egy tanteremből állott, rossz padimentummal, a tanítónak két szobából állott a lakása, az iskolával egy fedél alatt volt. 1836-ban új padokat kap, de oly szűk a tanterme, hogy az iskolába járó 86 gyermek (fiú és leány) alig fér el benne.

Ami a tanító fizetését illeti, ezen időben is a régi maradt, amennyit az iskola megalapításakor megállapítottak, ami egy jobb dolgú bányász fizetését semmivel sem multa fölül. Ezen szerény dotáció mellett végezte a népnevelés nehéz munkáját 1836. s a következő években épen nem utolsó kvalifikációval bírta tanító: *L a t z I m r e*, ki a szebeni árvaházban neveltetvén, a kellő iskolák elvégzése után szerzetbe lépett. Ugy látszik, nem érezvén magában hivatást a szerzetesi élethez, Marosportusra ment, ahol — biztosan a sóhivatálnál — írniok lett. Innen két ízben is katonához megy, a br. Splényi ezredhez, a francia háborúban vitézül harcolt (Cruce Lipsiensis donatus), hazajövén, a nagyszombati invalidusok közé vétetett fel. Azonban szép tehetséggel lévén megáldva (organo ludendi et docendi egregie quarus) Kolozsvárt, Szászvároson és Szászsebesen kántoroskodik, innen Oláhláposbányára jő, hol több éven keresztül végzi a tanítói kötelességeken kívül a nagybányai bányaigazgatóság 1895/1803. számú rendelete folytán a kántori, sekrestyési és harangozó kötelességeit is.

Ugy látszik, a tankötelesek, illetve az iskolába járó gyermekek száma, egy segéd tanítói állás szervezését is megkívánta. Kaptak is reá embert heti 30 kr. c. m. fizetésért.

Érdekes, hogy itt a tanév március 1-én kezdődött és december havában végződött, a hideg éghajlat s különösen a gyermekek gyenge ruházata miatt. S nem is rossz rendszer, hány oly hely van, hol a filiákból is járnak kath. tanulók az anyaegeház iskolájába, tudok rá esetet, hogy a gyermekek a tavaszi és őszi hónapokban rendszeresen jártak iskolába, de ha a tél beköszöntött, biz' szegények elmaradtak.

Hogy ezen almavölgyi iskola meddig maradt a község alsó végén, arról nem tett említést a Domus historia, de hogy nem sokáig maradhatott ott, az valószínű. A 49-es években Szatmári Soma bánya-főnöksége köszöntött be, nagy valószínűség szerint az iskolát is előbbi helyére, a paplak közvetlen szomszédságába helyezte vissza.

A levéltárban meglévő erdem sorozati évkönyvből (Classificationes Scholasticae 1835—1873.) kitűnik, hogy 1840-ben *P á s z t o r G á b o r* volt a tanító. Classificationál 47 tanulót, alsó és felső osztályban. A tanítási nyelv német

volt, az erdem sorozat is így van beírva. Az iskola: császár királyi bányász iskolának nevezetetik.

1847-ben *W e s s e l y A l a j o s* királyi tanítónak írja magát. A tanulók száma 69.

1851-ben *S z i j á r t ó F e r e n c* 71 tanulót oktatta, teljesíti a népnevelés magasztos feladatát. Ezen évben az erdélyi es. kir. fő-kormány a német nyelvet az iskolában 5534. c. m. g. szám alatt, csak mint rendkívüli tantárgyat rendeli tanítani, nem pedig mint tanulmányt.

1857-ben *E c k n e p. J á n o s* az iskola tanítója. Oktat összesen 66 tanulót, a vasárnapi iskolásokon kívül.

1859-ben jelzi *róm. kath. címmel* az iskolát *K ö r ö s s y F e r e n c*, kinek 66 tanítványa volt.

1860-ban az iskolát *K o r p J á n o s* vezeti. A tanulók száma 49.

1861-ben *S z t o j k a M i k l ó s* az itteni tanító. Az alsó és felső osztályban összesen 75 gyermeket tanít.

1870-ben egyházmegyénk egyik kiváló buzgóságú papja, a nagyérdemű Szent Ferenc rendnek tagja: *P. N a g y H o n o r*, a lelkesítő teendőknél kívül, hűvei gyermekeit is oktatja. Nem is nyugodok, míg iskolájában 101-ig nem emelte a létszámot.

1871—73-ig *F i c k e r A d o l f* volt a helyettes tanító. Innen Kapnikbányára ment igazgató-tanítónak. Meghalt 1892. április 6-án. E sorok írója tőle nyerte elemi ismereteit 1—IV. osztályban. Memoria ejus, sit in benedictione!

1873-ban *T ó t h G y u l a* volt a kántortanító, ki alatt az iskola, tanrend és erdem sorozat az 1868. törv. szakaszai szerint osztattak be.

1874-ben *J e k l y K á r o l y* 339 tanulót ír be. 6—12 évesig 195; 13—15 évesig 58 róm. kath. és 146 gr. kath. Ezen népességgel szemben a tanterem 8 □-öl 1 láb 10 □; a magasság 1¹/₂-öl 1 láb.

1885-ben a m. kir. pénzügyminiszterium 49,407. számú és a nagybányai m. kir. bányaigazgatóságához intézett rendelete szerint, az oláhláposbányai elemi népiskola a kinstári patronatus kezelése alatt megtartatik és a létező viszonyoknak megfelelőleg akként rendeltek, hogy az iskolaköteles gyermekek számához képest Oláhláposbányán egy fiu tanító és egy leány tanító alkalmazassék. Engedélyeztetvén a tanító részére:

a) évi fizetés	300 frt. — kr.
b) kántori illeték címen	37 frt. 80 kr.
c) tüzifa átalány	32 frt. — kr.
d) iskolafűtés, favágás és takarításért	25 frt. — kr.
összesen:	394 frt. 80 kr.

A tanítónó részére:

a) évi fizetés	300 frt. — kr.
b) tüzifa átalány	32 frt. — kr.
c) iskolafűtés, favágás és takarításért	25 frt. — kr.
összesen:	357 frt. — kr.

mindkettőnek természetbeni lakás és egy negyed holdnyi kert.

A szükséges iskolaépületek és tanítói lakok berendezésére vonatkozólag a bányaigazgatóság által tett javaslat helyben hagyatván, a hajdan volt erdészlak, valamint az azelőtti bányatiszti lakul használt épület iskolakká és tanítói lakokká átalakítottak, illetőleg berendezettek. — Az átalakítás és berendezés 779 frtba került.

Megérték tehát az oláhláposbányaiak iskoláinak „jobbra fordultát,” de hát, ezt a jobbra fordulást, a balra át is követte, azon régi, de örökké igazságot jelentő classikus mondás szerint; „Timeo Danaos, et dona ferentes.”

És, hogy csakugyan, úgy volt, a jövő jelleményei igazat adtak!

Szerkesztői üzenetek.

D. F. Egyik talán később. Másik nem vált be. Általánosságban mozog.

„Kézirat.” Ilyen tárcát küldeni nekünk és pláne közlését kérni — arculúts. Többé nem kérünk belőle s az eddigi számokat is visszazáraztatjuk. Mi még a „limonádé-erkölcsök”-nél tartunk.

P á l y á z a t.

A csikszentkirályi rk. kántortanítói állás nyugdíjazás folytán üresedésbe jöven: arra pályázat hirdetetik. Javadalmazása következő: a) 100 kalangya ős; értéke 400 K., b) 106 kalangya tavasz; értéke 212 K., c) ozipora 48 K., d) 75 tenyő és 12 bükkfahozatal mint fakepe; értéke 261 K., e) favágók munkaértéke 38 K., f) stóla 80 K., g) szentmise alapítvány 30 K., h) a községi pénztárból 128 K., i) három hold 807 □-öl szántó kánonika; jövedelme 100 K., j) 1088 □-öl kaszáló; jövedelme 120 K., k) Regale kamat 4 K. 68 f., l) erdős és legeltetési jog értéke 100 K., m) az arra jogosultaknak korpótlék államsegélyből. Természetbeni lakás, 2 szoba, konyha, kamra, gazdasági épületek veteményes kerttel.

Pályázók pályázati kérvényeiket f. é. szeptember 12-ig alóliit iskolaszékhez küldjék be. A közbéso vasárnapiakon próbára jelentkezők előnyben részesülnek. Csikszentkirály, 1909. aug. 16.

A róm. kath. Iskolaszék.

MAGYAR EMBER CSAK MAGYAR ÁSVÁNYVIZET IGYÉK.

Magyar ásványvíz

forgalmi és kiviteli részvénytársaság
Budapest, V., Báthory-utca 5. sz.
Kizárólag természetes magyar ásványvizet hozunk forgalomba.

Borszéki Boldizsár, idült gyomorhaj ellen
Borszéki Fökut, az ásványvizek királya, község ellen
Borszéki Kossuth, vérszegénység ellen
Bodoki Matild, alkális savanyvíz
Baross, vesebaj ellen

Borhegyi, hughyajtó
Boholti, üdítő víz
Előpatoki, sárgaság ellen
Felsőrákosi Mária, légesohurut ellen
Hargitaligeti, üdítő ital

Horgász, étvagygerjesztő
Kászonfökut (Salutaris) jód és lithium tartalmu
Répáti, égvényes ásványvíz
Szekely-Selters, idült gyomorhajok ellen
Sztójaki, ezukorbetegség ellen

Kérdezze meg az orvosát és megtudja, hogy a

természetes ásványvíz

gyógyhatása és kellemes íze össze nem hasonlítható a mesterséges ásványvizekkel

Magyar ásványvizeinkkel a külföld majdnem összes gyógyvizei pótolhatók.

Raktáron kaphatók: Lobstein Lázár, Schlesinger Testvérek és Rosner Rezső kereskedéseiben.

Raktár: Gyulafehérvárt Kőbányai részvényserfőzöde főraktára czegnél.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

ALAPÍTTATOTT 1848-BAN.

Melczer Gusztáv

viaszgyertya, szappangyára NAGYSZEBENBEN.

Ajánlja elismert legjobb temp-
lomi gyertyáit minden kívánt
nagyságban viaszból, stearin-
ból és ceresinből.

Számos elismerő levéllel rendelkezik.

Kedvező fizetési feltételek.

Bérmálási lapok, Bérmáltak anyakönyve,

A bérmálás szentségének -
szertartása s minden más egy-
házi hivatalos nyomtatványok
nagy készletben kaphatók:

Papp György

könyvnyomdájában

GYULAFEHÉRVÁRT.

Alapított 1840-ben.
1890-ben állami ezüst-
éremmel kitüntetve. . .

Hönig Frigyes

cs. és kir. szabadalmazott
haranggyár, ARAD,
Rákóczy-utca 11—28.

Ajánlja a hangoknak elő-
revaló meghatározásával
**saját találmányú cs. és kir. sza-
badalmazott harangjait**, melyekkel
igen tetemes súly és armegtakarítás érték el-
p. u. egy ilyen szabadalmazott 260 kg. súlyú
harang hangja egy más régebbi szerkezetű 460
kg. harang hangjával egyenlő.

**A legújabb ingó rendszerű for-
gatható vasharang felszerelést**, melyek
a tornyot nem rázkódtatják, járások oly könny-
nyed, hogy egy gyermek is több harangot
huzhat egyszerre.

Régi harangoknak ilyen forgatható könnyen huz-
ható vasszerelésre való átalakítását, — repedt har-
angoknak újraváló ontését vagy csekély felülízetés
mellett való becserelését.

Tuzmentes és szilárd vasharang-állványokat.

Több évi szavatolás. Kedvező fizetési feltételek.

Képes árlapot és költségvetést díjmentesen küld.

FLEISCHER JÁNOS

(Keresztény katolikus cég)
egyházi ruha és reverenda-szabó
PÉCS, Ferenciek-u. 9.

Évek hosszú gyakorlata képesít a legjobb
szabású, minőségű és finoman kidolgozott **reve-
rendák** és **cimádák**, **papi civil öltönyök**
előállítására.

Üzletemet első sorban

Egyházi ruhák

készítésére rendeztem be. **Mindennemű egy-
házi ruhák**: casulák, pluvialek, velumok, bal-
dachnumok, minisztráns ruhák, zászlók, lobogók,
karingek, álbák, kehelyruhák stb. készíttetnek.

Nem kell sem Budapestre, sem Bécsbe menni.
Üzletem **versenyképes** minden pesti vagy bécsi
céggel úgy **szabászat**, **mint ár** és **minőség**
tekintetében. Tessék meggyőződni róla.

Egyházi ruhák javítása olcsón és jól
eszközöltetnek.

! Költségvetés, árjegyzék ingyen. !
— Személyesen is megjelenek — !